

формування нового механізму її взаємообміну з літературною культурою Європи. Під літературною культурою розуміємо весь спектр літературної продукції, а також систему уявлень про засоби її творення, історичний період (кінець XVIII — перша половина XIX ст.), упродовж якого відбувався процес підготовки, функціонування і впливу “Історії Русів” в Україні, Росії, Польщі і в цілому в Європі.

Відомо, що ще в давню епоху Київська Русь визначилася як європейська країна, а її культура — як культура європейська. Це суттєво впливало на весь її подальший культурний і літературний розвиток, яким би складним і драматичним він не був в окремі періоди. “Східне слов’янство, вступивши на спільний для людства шлях в X і XI ст., встановивши тісні зв’язки з європейською літературою і не пориваючи цих зв’язків навіть у найтяжчі часи татаро-монгольського іга, неминуче повинне було разом з Візантією і південним слов’янством прийти до Передвідродження”.¹ Від себе додамо — і до Відродження, і до освоення в специфічних формах культурних і літературних здобутків, основоположних для всієї новочасної Європи.

В умовах загострення політичних конфліктів, занепаду національного духу “Історія Русів” стала чинником консолідації і порозуміння конструктивних сил не лише українського, а й російського і польського письменства. Постаивши за мету розкрити виходження “Історії Русів” в загальнослов’янський, а далі й у світовий літературний процес, уперше простежуємо її вирішальний вплив на основні тенденції його розвитку, значною мірою залежність від пам’ятки (генезис), безпосередній зв’язок зі слов’янського і західноєвропейською літературами, фольклором (контакти), спільність рис і ознак законів їх історичного поступу (типологію).

Включення “Історії Русів” в європейський контекст — це передусім розгляд її в порівняльно-типологічному аспекті, виявлення ідейно-тематичних перегуків у різних літературах Європи, збігів і спільностей, розходжень і відмінностей, її контактних зв’язків (переклади, критичні оцінки, тематичні, жанрові модифікації) тощо. “Історії Русів” належить відповідальна роль у реалізації цілей відродження України, становленні національної ідентичності народу в період підвищення наукового інтересу до рідної історії (перші десятиліття XIX ст.), патріотичної агітації (30-і рр.), зростання українського національного руху (40-і рр.). Під таким кутом зору питання розглядається вперше.

Науковий аналіз “Історії Русів” як системи, як невід’ємного компонента української літератури методом історико-генетичного, типологічного зіставлення, яке встановлює впливи “Історії Русів” на розвиток української

літератури та її виходження в європейську літературу, здійснено вперше, що становить новизну дослідження.

У вивченні семантичного коду “Історії Русів”, її своєрідності використана джерельна база документальних (актових) та наративних (розповідних) джерел. Вивчено і вперше введено до наукового обігу значну частину матеріалів, що зберігаються в архівах Інституту літератури НАН України ім. Т. Шевченка, Інституту історії України НАН України, Центральному державному архіві давніх актів Росії (м. Москва), Архіві головному актів давніх Польщі (м. Варшава), а також у рукописних відділах Національної наукової бібліотеки ім. В. Вернадського, Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника тощо.

Теоретичне значення дисертації. Порушені питання і висновки дослідження відкривають нові можливості у вивченні теорії та історії літератури, зокрема проблем творчого напрямку, історизму, генології, нарації, міжлітературних та літературно-фольклорних інтертекстуальних зв’язків; у розробці цілісної концепції історіографічних жанрів; у формуванні нових підходів до розуміння історіософії “Історії Русів” та її впливу на історіософську сферу історичних жанрів поезії та белетристики першої половини XIX століття, на вагомість цього суспільно заангажованого жанру в українському літературному процесі.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її результати й висновки можуть бути використані у нових теоретичних та історико-літературних студіях, у лекційних курсах з історії української і зарубіжної літератур, фольклору, українознавства, в написанні посібників з історії української літератури для вищих та середніх навчальних закладів, а також у підготовці спецкурсів, семінарів, дисертаційних та дипломних робіт.

Особистий внесок здобувача. Автор працював над дисертаційним дослідженням протягом 12 років. Всі ідеї роботи, її висновки належать виключно авторові. Дисертант підготував 5 одноосібних монографій (3 з яких — по темі дисертаційного дослідження), 30 статей, написаних без співавторів. Текст докторської дисертації написаний особисто автором.

Апробація роботи. Загальна концепція та результати дослідження апробувалися на багатьох міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: Всеукраїнській науково-теоретичній конференції “Поетика художнього тексту” (1996, Академія наук вищої школи України, Київський національний університет ім. Т. Шевченка); Конференції молодих учених “Актуальні питання теорії та історії літератури” (1988, Інститут літератури імені Т. Шевченка НАН України); Міжнародній науково-методичній конференції “Заселення Півдня України: проблеми національного та культурного розвитку” (1997, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАН України, Херсонський державний педуніверситет); IV Міжнародному семінарі “Простір і час у літературі та мистецтві” (1991, Міністерство освіти Латвії, м. Даугавпілс); Наукових

¹ Лихачёв Д. Развитие русской литературы X-XVII веков. — Л.: Наука. Ленинградское отделение, 1971. — С. 79.